

Foreløbig udgave

DOMSTOLENS DOM (Niende Afdeling)

22. januar 2026 (*)

» Præjudiciel forelæggelse – forbrugerbeskyttelse – direktiv 93/13/EØF – urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler – artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1 – aftale om lån med pant i fast ejendom indekseret efter en udenlandsk valuta, og som indeholder urimelige vilkår – virkningerne af, at et vilkår findes urimeligt – aftalens ugyldighed – national retspraksis, hvorefter to uafhængige tilbagebetalingskrav opstår – forbrugerens søgsmål med påstand om tilbagebetaling af de månedlige afdrag, der er betalt i henhold til aftalen – den erhvervsdrivendes krav svarende til lånebeløbet – tilbagebetaling – den erhvervsdrivendes ret til at nedlægge en modpåstand om modregning af denne erhvervsdrivendes krav i forbrugerens krav – ordning for fordeling af sagsomkostninger – afskrækkende virkning af forbuddet mod urimelige kontraktvilkår – effektivitetsprincippet – forpligtelse til fortolkning i overensstemmelse med EU-retten «

I sag C-902/24 [Herchoski] (i),

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Sąd Okręgowy w Warszawie (den regionale domstol i Warszawa, Polen) ved afgørelse af 19. december 2024, indgået til Domstolen den 22. december 2024, i sagen

RM,

EM

mod

Santander Bank Polska S.A.,

har

DOMSTOLEN (Niende Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, M. Condrinzi, og dommerne N. Jääskinen og R. Frenco (refererende dommer),

generaladvokat: R. Norkus,

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

- RM og EM ved radca prawny B. Sobierajska,
- Santander Bank Polska S.A. ved radcowie prawni J. Kowalzyk, P. Litwiński, M. Valirakis-Wołyńska og R. Wechman,
- den polske regering ved B. Majczyna, som befuldmægtiget,
- den portugisiske regering ved A. Pimenta og A. Rodrigues, som befuldmægtigede,
- Europa-Kommissionen ved P. Kienapfel og B. Sasinowska, som befuldmægtigede,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler (EFT 1993, L 95, s. 29) samt effektivitetsprincippet, retssikkerhedsprincippet og proportionalitetsprincippet.
- 2 Denne anmodning er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem på den ene side RM og EM, som er to forbrugere med bopæl i Polen, og på den anden side Santander Bank Polska S.A. (herefter »SBP«), der er en bank med hjemsted i Polen, vedrørende disse forbrugeres krav om tilbagebetaling af de beløb, der er betalt til SBP til opfyldelse af en aftale om lån med pant i fast ejendom, der er erklæret ugyldig, og den af SBP nedlagte subsidiære modpåstand med henblik på at opnå modregning for dette krav i det krav, som SBP har mod de nævnte forbrugere, svarende til dette lånebeløb.

Retsforskrifter

EU-retten

- 3 Det fremgår af 24. betragtning til direktiv 93/13, at »medlemsstaternes retsmyndigheder og administrative organer skal råde over tilstrækkelige og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige vilkår i forbrugeraftaler til ophør«.
- 4 Dette direktivs artikel 6, stk. 1, bestemmer:
- »Medlemsstaterne fastsætter, at urimelige kontraktvilkår i en aftale, som en erhvervsdrivende har indgået med en forbruger, i henhold til deres nationale lovgivning ikke binder forbrugeren, og at aftalen forbliver bindende for parterne på i øvrigt samme vilkår, hvis den kan opretholdes uden de urimelige kontraktvilkår.«
- 5 Det nævnte direktivs artikel 7, stk. 1, fastsætter:
- »Medlemsstaterne sikrer, at der i forbrugernes og konkurrenternes interesse findes egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem forbrugere og en erhvervsdrivende, til ophør.«

Polsk ret

Den civile lovbog

- 6 Artikel 58, stk. 1, i ustawa – Kodeks cywilny (den civile lovbog) af 23. april 1964 (Dz. U. af 1964, nr. 16, pos. 93) bestemmer i den affattelse, der finder anvendelse på tvisten i hovedsagen:
- »En retshandel, der er i strid med loven, eller som har til formål at omgå loven, er ugyldig, medmindre andet fremgår af en relevant bestemmelse, bl.a. ved at det heri er fastsat, at de ugyldige bestemmelser i retshandel skal erstattes af de relevante bestemmelser i loven.«
- 7 Denne lovs artikel 405 fastsætter:
- »Den, der uden lovhjemmel har opnået en materiel fordel på bekostning af en anden person, er forpligtet til at returnere ydelsen in natura og, hvis det ikke er muligt, at tilbagebetale et beløb svarende til ydelsens værdi.«
- 8 Den nævnte lovs artikel 410 foreskriver:
- »1. Bestemmelserne i de foregående artikler finder bl.a. anvendelse på uberettiget opfyldelse.
2. Opfyldelse er unødig, såfremt den person, der foretog den, ikke var forpligtet overhovedet eller ikke var forpligtet i forhold til den person, som vedkommende foretog opfyldelsen over for, eller såfremt grundlaget for opfyldelsen er ophørt med at eksistere, eller såfremt det tilsigtede formål med opfyldelsen ikke var blevet opnået, eller såfremt den retsakt, som den samme forpligtelse til at foretage opfyldelsen var baseret på, var ugyldig og ikke er blevet gyldig, siden opfyldelsen fandt sted.«
- 9 Samme lovs artikel 455 har følgende ordlyd:
- »Hvis opfyldelsestidspunktet ikke er angivet eller ikke følger af forpligtelsens karakter, bør opfyldelsen af kravet ske umiddelbart efter, at debitor er blevet anmodet herom.«
- 10 Den civile lovbogs artikel 498, stk. 1 og 2, er affattet som følger:
- »1. Såfremt to personer samtidigt og gensidigt er kreditorer og debitorer over for hinanden, kan de hver især modregne deres eget krav i den anden persons krav, forudsat at begge krav er pengekrav eller vedrører genstande af

en bestemt art af samme kvalitet, at begge krav er forfaldne, og at begge krav kan gøres til genstand for retsforfølgning eller forfølgning ved et andet statsligt organ.

2. Som følge af modregning udlignes begge krav af hinanden op til størrelsen af det lavere krav.«

11 Den civile lovbogs artikel 499 har følgende ordlyd:

»Modregning sker ved en erklæring afgivet til den anden part. Erklæringen har tilbagevirkende kraft fra det tidspunkt, hvor det blev muligt at modregne.«

Den civile retsplejelov

12 Artikel 98, stk. 1, i ustawa Kodeks postępowania cywilnego (lov om den civile retspleje) af 17. november 1964 (Dz. U. af 1964, nr. 43, pos. 296) i den affattelse, der finder anvendelse på tvisten i hovedsagen (herefter »den civile retsplejelov«), har følgende ordlyd:

»Den tabende part er forpligtet til efter anmodning fra modparten at godtgøre sidstnævnte de udgifter, der er nødvendige for at kunne gøre sine rettigheder gældende eller forsvare sig på en effektiv måde (omkostninger), såfremt modparten har nedlagt påstand herom.«

13 Den civile retsplejelovs artikel 100 foreskriver:

»Hvis et krav imødekommes delvist, bæres omkostningerne gensidigt eller fordeles forholdsmæssigt. Retten kan dog pålægge én af parterne at godtgøre alle omkostningerne, hvis modparten kun har tabt vedrørende en ubetydelig del af sit krav, eller hvis fastsættelsen af det skyldige beløb afhænger af en fastlæggelse af gensidige forpligtelser eller af rettens vurdering.«

14 Den samme lovs artikel 102 har følgende ordlyd:

»I særlige tilfælde kan retten pålægge den tabende part kun at dække en del af omkostningerne eller ingen af omkostningerne.«

15 Den nævnte lovs artikel 203, stk. 1, har følgende ordlyd:

»Søgsmålet kan trækkes tilbage uden sagsøgtets samtykke indtil retsmødets begyndelse, eller, hvis tilbagekaldelsen indebærer, at søgsmålet frafaldes, indtil der afsiges dom.«

16 Den samme lovs artikel 203¹ har følgende ordlyd:

»1. En indsigelse om modregning kan kun støttes på et krav:

- 1) fra sagsøgte, som udspringer af det samme retsforhold som sagsøgerens krav, medmindre kravet er ubestridt, hvilket er fastslået ved en endelig retsafgørelse, ved en afgørelse fra voldgiftsretten, ved en aftale indgået ved en domstol eller en voldgiftsret, ved en aftale indgået for en mægler og bekræftet af en domstol, eller hvis eksistens sandsynliggøres af et dokument, der bekræfter sagsøgerens anerkendelse heraf
- 2) vedrørende tilbagebetaling af en ydelse, som en af de solidarisk hæftende skyldnere har ret til over for de øvrige meddebitorer.

2. Sagsøgte kan rejse krav om modregning senest ved indtræden i tvisten om sagens realitet eller inden for to uger fra den dag, hvor hans fordring blev forfalden.

3. Indsigelse om modregning kan kun gøres gældende i et procesdokument. For et sådant dokument gælder de relevante regler for indgivelse af stævning, med undtagelse af reglerne om gebyrer.«

Tvisten i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

17 Den 28. august 2008 indgik RM og EM en aftale med SBP om lån med pant i fast ejendom optaget i schweizerfranc, hvorved sidstnævnte ydede RM og EM et lån på 360 000 polske złoty (PLN) (ca. 84 634 EUR), og hvis tilbagebetaling strakte sig over en periode på 360 måneder (herefter »den omhandlede aftale«).

18 Den omhandlede aftale indeholdt en række vilkår vedrørende betingelserne for konvertering mellem schweizerfranc og den polske złoty (herefter »omregningsklausulerne«).

19 Mellem den 5. september 2008 og den 15. marts 2022 modtog SBP et samlet beløb på 327 338 PLN (ca. 76 956 EUR) fra RM og EM i månedlige afdrag på dette lån.

- 20 Den 17. november 2022 anlagde RM og EM sag ved Sąd Okręgowy w Warszawie (den regionale domstol i Warszawa, Polen), som er den forelæggende ret, med påstand om, at det fastslås, at den omhandlede aftale er ugyldig med henvisning til, at omregningsklausulerne angiveligt er urimelige, at det fastslås, at denne aftale ikke kan opretholdes uden disse vilkår, og at SBP tilpligtes at tilbagebetale dem et beløb på 327 338 PLN (ca. 76 956 EUR), svarende til de månedlige afdrag, der er betalt i henhold til nævnte aftale, med tillæg af lovbestemte morarenter fra den 7. september 2022 samt sagsomkostningerne.
- 21 SBP har for den forelæggende ret gjort gældende, at den omhandlede aftale er gyldig, og nedlagt påstand om frifindelse samt om, at RM og EM tilpligtes at betale sagsomkostningerne.
- 22 Den 18. juli 2024 fik RM og EM forkyndt en skrivelse, hvori SBP anmodede RM og EM om senest den 5. august 2024 at tilbagebetale SBP det beløb på 360 000 PLN (ca. 84 634 EUR), som de havde modtaget i opfyldelsen af den omhandlede aftale.
- 23 Den 9. august 2024 fik RM og EM forkyndt SBP's erklæring om, at SBP havde til hensigt at foretage modregning af sit krav på 360 000 PLN (ca. 84 634 EUR) i det krav, som RM og EM havde gjort gældende for den forelæggende ret.
- 24 Den 14. august 2024 nedlagde SBP for denne ret en modpåstand om modregning mellem disse to krav, hvilket RM og EM gjorde indsigelse mod.
- 25 Den 19. december 2024 afsagde den forelæggende ret en mellemdom, hvori den fastslog den omhandlede aftale er ugyldig på grundlag af den civile lovbogs artikel 58, stk. 1, med den begrundelse, at omregningsklausulerne var urimelige, og at denne aftale ikke kunne opretholdes uden disse.
- 26 Hvad i øvrigt angår den af SBP nedlagte modpåstand om modregning og de konsekvenser, som er forbundet med en afgørelse, hvorved denne modpåstand tages til følge, ønsker den forelæggende ret oplyst, om den fortolkning af bestemmelserne i national ret, som fører til, at den træffer afgørelse i denne retning, ikke ville være uforenelig med EU-retten.
- 27 Ifølge den forelæggende ret indebærer den omstændighed, at en aftale erklæres ugyldig, at hver part i henhold til den civile lovbogs artikel 405, sammenholdt med dennes artikel 410, er forpligtet til at tilbagebetale den anden part alle ydelser, der er blevet opfyldt på baggrund af denne aftale, og som blev anset for fejlagtigt udbetalt som følge af denne erklæring.
- 28 Den forelæggende ret har præciseret, at hver af parterne har et krav mod den anden part om tilbagebetaling af den uretmæssigt erlagte ydelse. Ifølge den såkaldte teori om »to krav«, der er almindeligt anvendt i polsk retspraksis, har de to parter krav, der følger af en aftales ugyldighed, en uafhængig eksistens. Hver part kan således gøre sit krav gældende over for den anden part i en særskilt sag. Derimod har den ret, ved hvilken en af parterne har anlagt en sag, hvori der nedlagt en betalingspåstand, ikke mulighed for ex officio at modregne deres gensidige krav. Den part, der ønsker at foretage modregning af disse krav, kan imidlertid nedlægge en modpåstand om modregning på de betingelser, der er fastsat i den civile retsplejelovs artikel 203¹.
- 29 Ifølge den forelæggende ret opfylder den af SBP nedlagte modpåstand om modregning i det foreliggende tilfælde disse betingelser og er støttet på en erklæring om modregning, som er i overensstemmelse med de i den civile lovbogs artikels 498 og 499 fastsatte betingelser. Denne modpåstand om modregning bør således tages til følge.
- 30 Den forelæggende ret er af den opfattelse, at den følgelig kun bør tage RM's og EM's betalingspåstand delvist til følge ved at trække det beløb, der er genstand for den modregning, som SBP har krævet, fra det beløb, der tilkommer RM og EM. I det foreliggende tilfælde udgør det beløb, som SBP skal tilbagebetale til RM og EM, 401 195 PLN (ca. 94 263 EUR), dvs. 327 338 PLN (ca. 76 956 EUR) som tilbagebetaling af de månedlige afdrag, der er betalt, med tillæg af renter, der er påløbet mellem den 7. september 2022 og den 5. august 2024, dvs. 73 857 PLN (ca. 17 363 EUR). Som følge af modregningen i dens krav på 360 000 PLN (ca. 84 634 EUR) skal SBP således tilpligtes at betale RM og EM et beløb på 41 195 PLN (ca. 9 685 EUR) med tillæg af lovbestemte morarenter fra den 6. august 2024 til betalingsdatoen. For så vidt angår sagsomkostningerne er den nævnte ret af den opfattelse, at den bør fordele dem under hensyntagen til det omfang, hvori hver part har tabt sagen.
- 31 Den forelæggende ret er imidlertid i tvivl om, hvorvidt en sådan afgørelse er forenelig med EU-retten.
- 32 For det første har den forelæggende ret anført, at på den ene side risikerer en forkastelse i væsentligt omfang af RM's og EM's påstand at skade den restituerende virkning og den afskrækkende virkning, som ved artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 i overensstemmelse med dom af 21. december 2016, Gutiérrez Naranjo m.fl. (C-154/15, C-307/15 og C-308/15, EU:C:2016:980, præmis 62 og 63), er forbundet med konstateringen af, at kontraktvilkår i forbrugeraftaler er urimelige.
- 33 På den anden side kan den omstændighed, at den erhvervsdrivende helt fratages muligheden for at nedlægge en

modpåstand om modregning, være i strid med ækvivalensprincippet, proportionalitetsprincippet og retssikkerhedsprincippet samt denne erhvervsdrivendes ret til en effektiv domstolsbeskyttelse. Denne fratagelse medfører nemlig en betydelig begrænsning af den erhvervsdrivendes mulighed for at forsvare sig i retten, især hvis bestemmelserne i den civile lovbog og den civile retsplejelov giver mulighed for at nedlægge en sådan modpåstand om modregning. Den forelæggende ret har imidlertid anført, at Domstolen bl.a. i dom af 14. december 2023, Getin Noble Bank (Forældelsesfrist for krav om tilbagebetaling) (C-28/22, EU:C:2023:992, præmis 87), udelukkede, at en erhvervsdrivende kan rejse en indsigelse om tilbageholdelse under omstændigheder, som efter den forelæggende rets opfattelse svarer til dem, der gør sig gældende i det foreliggende tilfælde.

- 34 For det andet har den forelæggende ret anført, at polsk retspraksis giver en erhvervsdrivende mulighed for subsidiært at nedlægge en modpåstand om modregning, når den erhvervsdrivende principalt har gjort gældende, at det krav, som forbrugeren har påberåbt sig, ikke er begrundet for så vidt angår dets princip eller størrelse.
- 35 I denne henseende har den forelæggende ret anført, at en sådan modpåstand stiller forbrugeren i en processuel situation, som kan være uforenelig med artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 og med effektivitetsprincippet. Den forbruger, der stilles over for en modpåstand om modregning, som den erhvervsdrivende gyldigt har nedlagt, burde nemlig principielt trække sit betalingskrav tilbage på grundlag af den civile retsplejelovs artikel 203, stk. 1. I praksis vil det imidlertid være vanskeligt for forbrugeren at foretage en sådan tilbagetrækning, eftersom vedkommendes betalingskrav er en del af søgsmålet med påstand om, at den aftale, der er indgået med den erhvervsdrivende, erklæres ugyldig. Uden en tilbagetrækning risikerer forbrugeren imidlertid, at søgsmålet bliver delvist forkastet og følgelig bliver pålagt at betale en del af sagsomkostningerne.
- 36 Ifølge den forelæggende ret ville forbrugers processuelle situation være mindre kompleks, hvis den erhvervsdrivende nedlagde en modpåstand om modregning og samtidigt ubetinget anerkendte, at den låneaftale, der var indgået med denne forbruger, var ugyldig, og at forbrugeren havde et krav mod den erhvervsdrivende svarende til beløbet på de månedlige afdrag på lånet. Den forelæggende ret er imidlertid i tvivl om, hvorvidt udelukkelsen af den erhvervsdrivendes mulighed for subsidiært at nedlægge en modpåstand om modregning kan tilsidesætte ækvivalensprincippet, proportionalitetsprincippet og retssikkerhedsprincippet samt dennes ret til en effektiv domstolsbeskyttelse.
- 37 Den forelæggende ret har i øvrigt anført, at det ifølge polsk retspraksis ganske vist følger af den civile lovbogs artikel 455, at et krav, der følger af forpligtelsen til at tilbagebetale en uretmæssigt erlagt ydelse, der er leveret inden for rammerne af en ugyldig aftale, forfalder til betaling som omhandlet i denne lovs artikel 498, stk. 1, efter fremsættelsen af anmodningen om betaling af et bestemt beløb. Når dette er sagt, forudsætter et sådant krav, at denne aftale er ugyldig.
- 38 For det tredje er den forelæggende ret i tvivl om, hvorvidt så kort en tilbagebetalingsfrist som den på to uger, som blev krævet af SBP i dens anmodning om betaling, er forenelig med EU-retten. Det fremgår i denne henseende af polsk retspraksis, at udtrykket »straks« i den civile lovbogs artikel 455 skal forstås således, at ydelsen i almindelige situationer skal leveres inden for 14 dage fra anmodningen om betaling. Da SBP har handlet i overensstemmelse med denne retspraksis, skal bankens krav ud fra denne synsvinkel anses for at være forfaldent til betaling.
- 39 Den forelæggende ret ønsker navnlig oplyst, om artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 og effektivitetsprincippet er til hinder for, at en erhvervsdrivende inden for en kort frist kan fremsætte en anmodning om betaling til en forbruger af et beløb, der forekommer at være højt, i betragtning af forbrugers ressourcer. Den forelæggende ret har imidlertid anført, at den i det foreliggende tilfælde på forhånd har underrettet RM og EM om konsekvenserne af, at den omhandlede aftale er ugyldig, bl.a. forpligtelsen til at tilbagebetale det beløb, der svarer til det lånte beløb.
- 40 For det fjerde og sidste har den forelæggende ret anført, at RM og EM allerede har fået medhold for så vidt angår ugyldigheden af den omhandlede aftale. Såfremt den forelæggende ret forkaster den af SBP nedlagte modpåstand om modregning og tilkender RM og EM hele det beløb, som de har krævet, taber SBP således hele sagen og skal derfor betale samtlige sagsomkostninger i henhold til den civile retsplejelovs artikel 98, stk. 1.
- 41 Hvis den derimod tog denne modpåstand om modregning til følge, ville den ikke kunne pålægge SBP at betale samtlige sagsomkostninger, men skulle lade RM og EM bære en del heraf, for så vidt som de med urette havde gjort gældende, at denne modpåstand skulle forkastes. Efter en sådan fordeling i henhold til den civile retsplejelovs artikel 100, første punktum, tildeles RM og EM kun et beløb på 5 504 PLN (ca. 1 293 EUR) for de sagsomkostninger, der kan kræves erstattet, selv om deres udlæg reelt beløber sig til 17 334 PLN (ca. 4 071 EUR).
- 42 Den forelæggende ret er i tvivl om, hvorvidt et sådant resultat er foreneligt med artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 samt med effektivitetsprincippet. Det er ikke desto mindre muligt for den at træffe en afgørelse om sagsomkostningerne, som er mere fordelagtig for RM og EM på grundlag af den civile retsplejelovs artikel 102.
- 43 På denne baggrund har Sąd Okręgowy w Warszawie (den regionale domstol i Warszawa) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Skal artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i [direktiv 93/13] samt effektivitetsprincippet, ækvivalensprincippet, proportionalitetsprincippet og retssikkerhedsprincippet fortolkes således, at disse bestemmelser [og disse principper] – i en situation, hvor en aftale om lån med pant i fast ejendom erklæres ugyldig i dens helhed, henset til, at aftalen ikke længere kan være bindende, efter at urimelige kontraktvilkår i denne aftale er blevet ophævet – er til hinder for en retslig fortolkning af den nationale lovgivning således,

- at en bank under en retssag, som er anlagt af en forbruger, hvori der er blevet nedlagt påstand om, at banken tilpligtes til forbrugeren at tilbagebetale et beløb svarende til de af forbrugeren betalte rater, kan nedlægge en modpåstand om modregning af bankens krav på tilbagebetaling af et beløb svarende til lånets hovedstol i forbrugerens krav
- at banken kan nedlægge påstand om, at den har ret til at foretage modregning, som nævnt ovenfor, også når dette modkrav gøres gældende subsidiært for en sikkerheds skyld, mens banken principalt gør gældende, at låneaftalen med pant i fast ejendom er gyldig og ikke indeholder urimelige kontraktvilkår
- at banken kan nedlægge påstand over for forbrugeren om tilbagebetaling af et beløb svarende til den del af hovedstolen af lånebeløbet, der er udnyttet ved opfyldelse af den ugyldige aftale (idet bankens krav derved forfalder til betaling), mens banken principalt gør gældende, at låneaftalen med pant i fast ejendom er gyldig og ikke indeholder urimelige kontraktvilkår
- at banken kan fastsætte en frist på to uger for forbrugeren til at tilbagebetale et beløb svarende til hele hovedstolen af lånebeløbet (idet bankens tilbagebetalingskrav med hensyn til hele hovedstolen af lånebeløbet derved forfalder til betaling), [og]
- at forbrugeren bliver pålagt at betale en del af sagsomkostningerne i det omfang, forbrugerens betalingspåstand forkastes som følge af, at bankens påstand om modregning tages til følge?«

Domstolens kompetence

- 44 Den portugisiske regering har gjort gældende, at Domstolen ikke har kompetence til at træffe afgørelse om anmodningen om præjudiciel afgørelse, da den forelæggende ret med denne anmodning har anmodet Domstolen om en fortolkning af national ret.
- 45 Det fremgår imidlertid af ordlyden af det præjudicielle spørgsmål, at det vedrører fortolkningen af EU-retlige bestemmelser og principper.
- 46 Idet Domstolen har kompetence til at fortolke de EU-retlige bestemmelser og principper, er den følgelig kompetent til at træffe afgørelse om anmodningen om præjudiciel afgørelse og besvare det spørgsmål, som den forelæggende ret har forelagt den.

Formaliteten vedrørende anmodningen om præjudiciel afgørelse

- 47 Den polske regering har gjort gældende, at den del af det præjudicielle spørgsmål, der vedrører den erhvervsdrivendes mulighed for i forbindelse med tvisten mellem denne og forbrugeren, som har nedlagt påstand om annullation af den aftale om lån med pant i fast ejendom, som de har indgået, subsidiært at nedlægge en modpåstand om modregning, samtidig med at den erhvervsdrivende principalt gør gældende, at denne aftale er gyldig, skal afvises. Den forelæggende ret har nemlig allerede ved den mellemdom, der er nævnt i denne doms præmis 25, fastslået, at den omhandlede aftale var ugyldig.
- 48 Det følger i denne henseende af fast retspraksis, at begrundelsen for ordningen med præjudiciel forelæggelse ikke er, at Domstolen skal afgive responsa vedrørende generelle eller hypotetiske spørgsmål, men at der foreligger et behov med henblik på selve afgørelsen af en retstvist (jf. dom af 16.12.1981, Foglia, 244/80, EU:C:1981:302, præmis 18, og af 11.9.2025, Banco Santander (Bankafvikling af Banco Popular III), C-687/23, EU:C:2025:687, præmis 35).
- 49 I det foreliggende tilfælde er det ganske vist korrekt, at den forelæggende ret ved en mellemdom fastslog, at den omhandlede aftale er ugyldig. Den besluttede imidlertid samtidigt at forelægge Domstolen den foreliggende anmodning om præjudiciel afgørelse, idet den fandt, at der var behov for en fortolkning af EU-retlige bestemmelser og principper med henblik på i den samme sag som den, hvor den afsagde denne mellemdom, at kunne træffe afgørelse om resten af RM's og EM's søgsmål, henset til en modpåstand om modregning, som, da den blev fremsat, var en subsidiær modpåstand i forhold til påberåbelsen af denne aftales gyldighed.
- 50 Under disse omstændigheder fremgår det ikke klart, at besvarelsen af denne del af det præjudicielle spørgsmål er af hypotetisk karakter. Dette svar kan nemlig være nødvendigt for afgørelsen af tvisten i hovedsagen, navnlig med henblik på at vurdere, hvorvidt national ret er forenelig med de EU-retlige bestemmelser, der ønskes fortolket.

- 51 Anmodningen om præjudiciel afgørelse kan derfor antages til realitetsbehandling i sin helhed.

Det præjudicielle spørgsmål

- 52 Indledningsvis bemærkes, at det fremgår af fast retspraksis, at det som led i den samarbejdsprocedure mellem de nationale retsinstanser og Domstolen, som er indført ved artikel 267 TEUF, tilkommer Domstolen at give den nationale retsinstans et hensigtsmæssigt svar, som sætter den i stand til at afgøre den tvist, der verserer for den. Ud fra denne synsvinkel påhviler det Domstolen i givet fald at omformulere de spørgsmål, der forelægges den. Det tilkommer herved Domstolen af samtlige de oplysninger, der er fremlagt af den nationale retsinstans, navnlig af forelæggelsesafgørelsens præmisser, at udlede de EU-retlige elementer, som det under hensyn til tvistens genstand er nødvendigt at fortolke (jf. dom af 29.11.1978, Redmond, 83/78, EU:C:1978:214, præmis 26, og af 25.2.2025, Alfabet m.fl., C-233/23, EU:C:2025:110, præmis 33 og den deri nævnte retspraksis).
- 53 I den foreliggende sag indeholder anmodningen om præjudiciel afgørelse ikke nogen forklaringer, der gør det muligt at forstå, hvorledes ækvivalensprincippet, som imidlertid er nævnt i det forelagte spørgsmål, er relevant.
- 54 Det skal således lægges til grund, at den forelæggende ret med sit eneste spørgsmål nærmere bestemt ønsker oplyst, om artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 samt effektivitetsprincippet, sammenholdt med retssikkerhedsprincippet, proportionalitetsprincippet og retten til en effektiv domstolsbeskyttelse, er til hinder for en retslig fortolkning af national ret, der i forbindelse med en sag anlagt af en forbruger med henblik på at opnå, at den aftale om lån med pant i fast ejendom, som den pågældende har indgået med en erhvervsdrivende, erklæres ugyldig, og at de månedlige afdrag, der er betalt i henhold til denne aftale, tilbagebetales, tillader, at denne erhvervsdrivende, samtidig med at vedkommende principalt gør gældende, at den nævnte aftale er gyldig, subsidiært nedlægger en modpåstand om modregning støttet på et krav, der svarer til størrelsen af dette lån med pant i fast ejendom, eftersom dette krav skal anses for at være forfaldent med den begrundelse, at den frist for betalingsanmodningen på to uger, der er fastsat for denne forbruger, er udløbet, og at den omstændighed, at denne modpåstand tages til følge, fordi denne forbruger ikke fik medhold i sin indsigelse herimod, medfører en fordeling af sagsomkostningerne på en måde, der står i forhold til det omfang, hvori hver af parterne har tabt sagen.
- 55 Det fremgår af artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13, at medlemsstaterne fastsætter, at urimelige kontraktvilkår i en aftale, som en erhvervsdrivende har indgået med en forbruger, i henhold til deres nationale lovgivning ikke binder forbrugeren.
- 56 På grund af arten og betydningen af den offentlige interesse, som den beskyttelse, der er sikret forbrugere, der befinder sig i en svagere stilling end den erhvervsdrivende, hviler på, pålægger dette direktiv medlemsstaterne, således som det fremgår af dettes artikel 7, stk. 1, sammenholdt med 24. betragtning hertil, at fastsætte egnede og effektive midler »til at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem forbrugere og en erhvervsdrivende, til ophør« (jf. i denne retning dom af 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo m.fl., C-154/15, C-307/15 og C-308/15, EU:C:2016:980, præmis 56 og den deri nævnte retspraksis).
- 57 Den nationale ret er derfor forpligtet til at tilsidesætte et urimeligt kontraktvilkår, der pålægger betaling af beløb, der viser sig at være uretmæssige. En sådan forpligtelse medfører i princippet en dertil svarende pligt til tilbagebetaling af de samme beløb, idet en manglende tilbagebetalingsforpligtelse sætter den afskrækkende virkning over styr, som ved det nævnte direktivs artikel 6, stk. 1, sammenholdt med dette direktivs artikel 7, stk. 1, er forbundet med konstateringen af, at et vilkår i en aftale, som en erhvervsdrivende har indgået med en forbruger, er urimeligt (jf. i denne retning dom af 15.6.2023, Bank M. (Konsekvenser af en annullation af aftalen), C-520/21, EU:C:2023:478, præmis 58 og den deri nævnte retspraksis).
- 58 Direktiv 93/13 regulerer imidlertid ikke udtrykkeligt de konsekvenser, som ugyldigheden af en aftale, der er indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, har efter ophævelsen af de urimelige vilkår, som aftalen indeholder. Det tilkommer derfor medlemsstaterne at fastlægge de konsekvenser, som en sådan konstatering medfører, idet det forudsættes, at de regler, som de fastsætter i denne henseende, skal være forenelige med EU-retten og navnlig med de formål, der forfølges med dette direktiv (dom af 15.6.2023, Bank M. (Konsekvenser af en annullation af aftalen), C-520/21, EU:C:2023:478, præmis 64 og den deri nævnte retspraksis).
- 59 I det foreliggende tilfælde fremgår det for det første af anmodningen om præjudiciel afgørelse, at den situation, der bragte den forelæggende ret til at forelægge Domstolen denne anmodning, skyldes den såkaldte teori om »to krav«, hvorefter ugyldigheden af sådan aftale skaber to krav, som kan inddrives uafhængigt af hinanden.
- 60 I denne henseende har Domstolen først og fremmest allerede fastslået, at artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at denne bestemmelse er til hinder for en national retspraksis, hvoraf følger, at når et vilkår i en låneaftale kvalificeret som urimeligt medfører denne aftales ugyldighed, er den erhvervsdrivende berettiget til at kræve tilbagebetaling af hele det opnåede nominelle lånebeløb, uanset størrelsen af de afdrag, som forbrugeren har betalt i henhold til denne aftale, og uanset restgælden (dom af 19.6.2025, Lubreczlik, C-396/24, EU:C:2025:460,

præmis 44).

- 61 Det fremgår imidlertid af anmodningen om præjudiciel afgørelse, at den omstændighed, at den erhvervsdrivendes modpåstand om modregning tages til følge som reaktion på forbrugerens krav om tilbagebetaling af de ydelser, som denne har leveret til opfyldelse af en aftale om lån med pant i fast ejendom, der er erklæret ugyldig, fører til en situation, hvor kun den part, der havde det største krav, fortsat er kreditor over for den anden part. I en sådan situation tages der derfor hensyn til størrelsen af de tilbagebetalinger, som forbrugeren har foretaget i henhold til den ugyldige aftale, og det skyldige restbeløb, således at denne forbruger ikke er forpligtet til at tilbagebetale hele det opnåede nominelle lånebeløb.
- 62 De principper, der er nævnt i denne doms præmis 60, er derfor ikke til hinder for en fortolkning af de relevante bestemmelser i national ret, der gør det muligt at opnå en situation, hvor det efter modregning mellem to gensidige krav, hvis respektive beløb ikke er sammenfaldende, kun er den part, der forbliver debitor for det beløb, som ikke er dækket af dennes eget krav mod den anden part, der bliver pålagt at betale dette beløb til den anden part.
- 63 Dernæst følger det ganske vist af retspraksis, at artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13, sammenholdt med effektivitetsprincippet, er til hinder for en retslig fortolkning af national ret, hvorefter det gælder, at når en aftale om lån med pant i fast ejendom, som en erhvervsdrivende har indgået med en forbruger, ikke længere kan opretholdes, efter at urimelige kontraktvilkår i denne aftale er blevet ophævet, kan denne erhvervsdrivende påberåbe sig en tilbageholdelsesret, der gør det muligt for nævnte erhvervsdrivende at betinge tilbagebetalingen af de ydelser, som den pågældende har modtaget fra denne forbruger, af, at nævnte forbruger tilbyder at tilbagebetale de ydelser, som den pågældende selv har modtaget fra den nævnte erhvervsdrivende, eller at nævnte forbruger afgiver en garanti for tilbagebetaling af de sidstnævnte ydelser, når den samme erhvervsdrivendes udøvelse af denne tilbageholdelsesret medfører, at den nævnte forbruger mister retten til morarenter (jf. i denne retning dom af 14.12.2023, Getin Noble Bank (Forældelsesfrist for krav om tilbagebetaling), C-28/22, EU:C:2023:992, præmis 87, og kendelse af 8.5.2024, Santander Bank Polska, C-424/22, EU:C:2024:398, præmis 38).
- 64 Den tilbageholdelsesret, der var omhandlet i de sager, der gav anledning til denne retspraksis, bestod imidlertid i, at den første part havde gjort tilbagebetalingen af en ydelse, som den pågældende var debitor for i forhold til den anden part, betinget af, at sidstnævnte forpligtede sig til at tilbagebetale den ydelse, som den første part havde leveret til den pågældende. Det fremgår desuden af anmodningen om præjudiciel afgørelse, at hvis den af SBP nedlagte modpåstand om modregning blev taget til følge, ville størrelsen af RM's og EM's hovedkrav under alle omstændigheder blive forhøjet med morarenter.
- 65 Med forbehold for den forelæggende rets efterprøvelse følger det derimod af anmodningen om præjudiciel afgørelse, at modregningen i henhold til polsk ret har en tilsvarende virkning som begge parter udførelse af ydelserne.
- 66 Under sådanne omstændigheder kan en modregning mellem den erhvervsdrivendes og forbrugerens respektive krav i modsætning til udøvelsen af den tilbageholdelsesret, der var tale om i de sager, der er nævnt i denne doms præmis 63, således principielt ikke bringe den beskyttelse, som direktiv 93/13 giver forbrugeren, i fare.
- 67 Endelig er den af forbrugeren udtrykte vilje afgørende for vurderingen af de konsekvenser for forbrugerens situation, der er fremkaldt af, at en aftale erklæres ugyldig i sin helhed. Den beskyttelsesordning, som er indført ved direktiv 93/13, finder nemlig ikke anvendelse, hvis forbrugeren modsætter sig dette. Forbrugeren kan, efter at vedkommende er blevet belært af den nationale ret, vælge ikke at gøre gældende, at et vilkår er urimeligt og ikke-bindende, og således give et frit og informeret samtykke til det pågældende vilkår og herved undgå, at aftalen erklæres ugyldig. For at forbrugeren kan give sit frie og informerede samtykke, tilkommer det den nationale ret – inden for rammerne af de nationale procesregler og under hensyn til princippet om rimelighed i civile sager – at give parterne objektive og udtømmende oplysninger om de retsvirkninger, som ophævelsen af det urimelige kontraktvilkår kan medføre. En sådan oplysning er så meget desto vigtigere, når den manglende anvendelse af det urimelige kontraktvilkår kan medføre, at aftalen i sin helhed erklæres ugyldig, og at forbrugeren eventuelt udsættes for tilbagebetalingskrav (jf. i denne retning dom af 16.3.2023, M.B. m.fl. (Virkningerne af, at en aftale erklæres ugyldig), C-6/22, EU:C:2023:216, præmis 38-41 og den deri nævnte retspraksis).
- 68 Når dette er sagt, skal det, når forbrugeren, selv om den pågældende fra den kompetente ret har modtaget oplysningerne om de konsekvenser, der kan følge af, at aftalen mellem forbrugeren og den erhvervsdrivende erklæres ugyldig, beslutter ikke at modsætte sig, at den kompetente ret erklærer denne aftale ugyldig, fastslås, at den omstændighed, at den nævnte ret tager denne erhvervsdrivendes påstand om, at de to parter respektive krav, som følger af denne ugyldighedserklæring, skal modregnes indbyrdes, til følge, ikke er i strid med den forbrugerbeskyttelse, der sikres i direktiv 93/13. En sådan modregning udgør nemlig én blandt flere måder for den erhvervsdrivende at opnå tilbagebetaling af det lånte beløb, som vedkommende har ret til, efter at den nævnte aftale er blevet erklæret ugyldig.
- 69 En sådan modregningsordning gør det i øvrigt muligt at undgå, at den erhvervsdrivende vælger at anlægge et særskilt søgsmål med henblik på at gøre sit krav gældende over for forbrugeren, hvilket medfører flere forskellige procedurer

og derfor yderligere udgifter, hvilket ikke er i forbrugers interesse.

- 70 For det andet skal det bemærkes, at selv om de angivelige ofre for en overtrædelse af EU-retten kan påberåbe sig retten til en retfærdig rettergang, som er sikret ved artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder, beskytter denne ret ligeledes sagsøgte, også når det tidligere er fastslået, at sidstnævnte har tilsidesat direktiv 93/13. Retten til en retfærdig rettergang beskytter nemlig enhver juridisk person individuelt set. Forbrugersager er således omfattet af de processuelle garantier, der følger af denne artikel (jf. analogt med artikel 101 TEUF dom af 11.7.2024, Volvo (Forkyndelse af tilsigelse på hjemstedet for sagsøgtes datterselskab), C-632/22, EU:C:2024:601, præmis 54).
- 71 Hvis den erhvervsdrivende blev frataget den mulighed, der er fastsat i gældende national ret, for at gøre en modpåstand om modregning gældende over for forbrugeren, ville denne erhvervsdrivendes ret til en effektiv domstolsbeskyttelse blive uforholdsmæssigt tilsidesat, for så vidt som den erhvervsdrivende ikke ville kunne påberåbe sig denne indsigelse.
- 72 Eftersom en forbruger kan nedlægge påstand om, at den kompetente ret, såfremt denne erklærer den aftale, som den pågældende forbruger har indgået med en erhvervsdrivende, ugyldig, pålægger denne erhvervsdrivende at tilbagebetale de ydelser, som den nævnte forbruger har modtaget i henhold til denne aftale, kræver princippet om processuel ligestilling, der følger af selve begrebet en retfærdig rettergang (jf. i denne retning dom af 12.7.2022, Nord Stream 2 mod Parlamentet og Rådet, C-348/20 P, EU:C:2022:548, præmis 128 og den deri nævnte retspraksis), derfor, at den nævnte erhvervsdrivende for sit vedkommende har en sådan mulighed for at opnå tilbagebetaling af de ydelser, som den pågældende har leveret til samme forbruger, herunder i form af en subsidær modpåstand om modregning, for det tilfælde, at den samme erhvervsdrivendes principale anbringende om den nævnte aftales gyldighed forkastes.
- 73 I denne sammenhæng skal det dog præciseres, at det følger af retspraksis, at artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 er til hinder for en retslig fortolkning af en medlemsstats lovgivning, hvorefter banken, efter at en aftale om lån med pant i fast ejendom er blevet erklæret ugyldig, har ret til at kræve et beløb fra forbrugeren, der går ud over tilbagebetalingen af det beløb, der er indbetalt i forbindelse med opfyldelsen af denne aftale, samt betaling af morarenter efter den lovbestemte rentesats regnet fra påkravet. Med dette forbehold vedrørende morarenter efter den lovbestemte rentesats har banken ikke ret til at modtage et vederlag for forbrugers anvendelse af denne kapital (jf. i denne retning dom af 7.12.2023, mBank (Forbrugererklæring), C-140/22, EU:C:2023:965, præmis 62 og 63 og den deri nævnte retspraksis).
- 74 I forbindelse med en subsidær modpåstand om modregning medfører det nævnte forbehold, at så længe den erhvervsdrivende gør gældende, at den aftale, som den erhvervsdrivende har indgået med forbrugeren, er gyldig, kan enhver anmodning om betaling til forbrugeren med henblik på tilbagebetaling af lånebeløbet ikke have nogen virkning, bl.a. med hensyn til betaling af morarenter, indtil denne aftale er endeligt erklæret ugyldig.
- 75 Hvad for det tredje angår varigheden af den betalingsfrist, som den erhvervsdrivende kan fastsætte i den anmodning om betaling, som den erhvervsdrivende fremsætter over for forbrugeren, skal det fastslås, at denne varighed indgår i samtlige de oplysninger om konsekvenserne af, at aftalen erklæres ugyldig, som den kompetente ret i overensstemmelse med den retspraksis, der er nævnt i denne doms præmis 67, skal give denne forbruger, inden den kan foretage en sådan ugyldighedserklæring. Selv om fastsættelsen af den nævnte varighed afhænger af national ret, skal den forelæggende ret imidlertid, henset til alle de relevante omstændigheder, sikre, at varigheden ikke kan afskrække eller endda forhindre forbrugeren i at påberåbe sig den beskyttelse, som direktiv 93/13 giver den pågældende.
- 76 Hvad endelig for det fjerde angår de konsekvenser, som en imødekommelse af den af den erhvervsdrivende nedlagte modpåstand om modregning kan have på sagsomkostningerne, skal det bemærkes, at fordelingen af sagsomkostningerne i forbindelse med en sag ved de nationale retsinstanser henhører under medlemsstaternes procesautonomi, med forbehold for iagttagelsen af ækvivalensprincippet og effektivitetsprincippet (dom af 22.9.2022, Servicios prescriptor y medios de pagos EFC, C-215/21, EU:C:2022:723, præmis 34 og den deri nævnte retspraksis).
- 77 Med hensyn til effektivitetsprincippet, som alene er genstanden for bemærkningerne fra den forelæggende ret i denne henseende, skal det bemærkes, at hvert enkelt tilfælde, hvor der opstår spørgsmål om, hvorvidt en national processuel bestemmelse gør det umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at anvende EU-retten, skal bedømmes under hensyn til, hvilken stilling bestemmelsen indtager i den samlede procedure, herunder dens forløb og dens særlige kendetegn, for de forskellige nationale instanser. Under denne synsvinkel skal der i givet fald tages hensyn til de principper, der ligger til grund for den nationale retspleje, såsom beskyttelsen af retten til forsvar, retssikkerhedsprincippet og princippet om en hensigtsmæssig sagsbehandling (dom af 22.9.2022, Servicios prescriptor y medios de pagos EFC, C-215/21, EU:C:2022:723, præmis 35 og den deri nævnte retspraksis).
- 78 Selv om effektivitetsprincippet generelt ikke er til hinder for, at forbrugeren bærer visse sagsomkostninger, når den pågældende anlægger sag med påstand om, at det fastslås, at et kontraktvilkår er urimeligt (dom af 7.4.2022, Caixabank, C-385/20, EU:C:2022:278, præmis 51), skal det ligeledes bemærkes, at direktiv 93/13 giver forbrugeren

en ret til at anlægge sag for en domstol med påstand om, at det fastslås, at et kontraktvilkår er urimeligt, og at dette vilkår ikke finder anvendelse, og denne rets effektivitet skal opretholdes. Ordningen for fordeling af sagsomkostningerne i en sådan sag må derfor ikke afholde forbrugeren fra at udøve denne ret (jf. i denne retning dom af 22.9.2022, *Servicios prescriptor y medios de pagos EFC*, C-215/21, EU:C:2022:723, præmis 37 og den deri nævnte retspraksis).

- 79 I det foreliggende tilfælde er den forelæggende ret af den opfattelse, at såfremt den tager den af SBP nedlagte modpåstand om modregning til følge, kan den ikke anvende den civile retsplejelovs artikel 98, stk. 1, med henblik på at pålægge SBP at betale samtlige sagsomkostninger, eftersom RM og EM tager den del af deres påstand om tilbagebetaling af de beløb, som de har betalt SBP i henhold til den omhandlede aftale, idet størrelsen af denne tilbagebetaling skal nedsættes med det beløb, der svarer til størrelsen af SBP's fordring mod RM og EM. Den forelæggende ret har præciseret, at den kunne have støttet sig på denne bestemmelse, hvis RM og EM ikke havde modsat sig den af SBP nedlagte modpåstand om modregning og havde frafaldet deres krav delvist. Under disse omstændigheder anser den forelæggende ret sig for forpligtet til at anvende denne lovs artikel 100, første punktum, og fordele sagsomkostningerne under hensyntagen til den andel, hvormed hver af parterne har tabt sagen. Den nævnte ret har imidlertid henvist til muligheden for at støtte sig på den civile retsplejelovs artikel 102, som giver den mulighed for kun at pålægge den tabende part en del af sagsomkostningerne eller ingen af omkostningerne, således at den kan træffe en afgørelse om sagsomkostningerne, der er mere fordelagtig for disse sagsøgere.
- 80 Det skal i denne henseende bemærkes, at princippet om, at national ret skal fortolkes i overensstemmelse med EU-retten, kræver, at de nationale retter – under overholdelse af navnlig forbuddet mod en fortolkning *contra legem* af national ret – gør alt, hvad der henhører under deres kompetence, idet de tager national ret i dens helhed i betragtning og anvender fortolkningsmetoder, der er anerkendt i denne ret, for at sikre den fulde virkning af det omhandlede direktiv og for at nå et resultat, der er i overensstemmelse med det mål, der forfølges hermed (jf. i denne retning dom af 5.10.2004, *Pfeiffer m.fl.*, C-397/01 – C-403/01, EU:C:2004:584, præmis 118 og 119, og af 15.10.2024, *KUBERA*, C-144/23, EU:C:2024:881, præmis 51 og den deri nævnte retspraksis).
- 81 Den polske regering har i sit skriftlige indlæg anført, at de nationale retter råder over tilstrækkelige retlige midler til at sikre effektiviteten af de rettigheder, som tilkommer forbrugerne i henhold til direktiv 93/13. Disse retter kan navnlig pålægge tilbagebetaling af sagsomkostningerne på grundlag af den civile retsplejelovs artikel 102, som fastsætter et princip om rimelighed. I medfør af princippet om overensstemmende fortolkning kan de nævnte retter afvige fra en indskrænkende fortolkning af denne artikel.
- 82 Det tilkommer i sidste ende den forelæggende ret at undersøge, om den i hovedsagen omhandlede nationale lovgivning kan fortolkes således, at den er i overensstemmelse med direktiv 93/13, og i bekræftende fald drage de retlige konsekvenser heraf.
- 83 Den forelæggende ret skal navnlig for det første sikre effektiviteten af RM's og EM's ret til at få den omhandlede aftale, der indeholder urimelige kontraktvilkår, erklæret ugyldig, og at de ydelser, som den erhvervsdrivende uberettiget har modtaget, tilbagebetales, idet det undgås, at ordningen for fordeling af sagsomkostningerne afholder forbrugerne fra at påberåbe sig de rettigheder, som de er tillagt ved direktiv 93/13.
- 84 For det andet skal den forelæggende ret ligeledes være i stand til at vurdere alle omstændighederne i den sag, der er indbragt for den, med henblik på i givet fald at tage hensyn til den eventuelle onde tro hos de forbrugere, som på trods af de oplysninger, der er modtaget fra retten, med urette har modsat sig modregning af de krav, der er gensidigt skyldige mellem disse forbrugere og den erhvervsdrivende (jf. i denne retning dom af 22.9.2022, *Servicios prescriptor y medios de pagos EFC*, C-215/21, EU:C:2022:723, præmis 42 og 43).
- 85 Henset til ovenstående betragtninger skal det forelagte spørgsmål besvares med, at 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 samt effektivitetsprincippet, sammenholdt med retssikkerhedsprincippet, proportionalitetsprincippet og retten til en effektiv domstolsbeskyttelse, skal fortolkes således, at disse bestemmelser og disse principper ikke er til hinder for en retslig fortolkning af national ret, der i forbindelse med en sag anlagt af en forbruger med henblik på at opnå, at den aftale om lån med pant i fast ejendom, som den pågældende har indgået med en erhvervsdrivende, erklæres ugyldig, og at de månedlige afdrag, der er betalt i henhold til denne aftale, tilbagebetales, tillader, at denne erhvervsdrivende, samtidig med at vedkommende principalt gør gældende, at den nævnte aftale er gyldig, subsidiært nedlægger en modpåstand om modregning støttet på et krav, der svarer til beløbet for dette lån med pant i fast ejendom, forudsat dels, at dette sidstnævnte krav ikke anses for at være forfaldent, før den kompetente ret har erklæret den samme aftale ugyldig, dels at den omstændighed, at en sådan modpåstand tages til følge, ikke medfører en afgørelse om sagsomkostningerne, der kan afholde forbrugeren fra at udøve de rettigheder, som denne er tillagt ved dette direktiv.

Sagsomkostninger

- 86 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret,

tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra nævnte parter udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Niende Afdeling) for ret:

Artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler, samt effektivitetsprincippet, sammenholdt med retssikkerhedsprincippet, proportionalitetsprincippet og retten til en effektiv domstolsbeskyttelse,

skal fortolkes således, at

disse bestemmelser og disse principper ikke er til hinder for en retslig fortolkning af national ret, der i forbindelse med en sag anlagt af en forbruger med henblik på at opnå, at den aftale om lån med pant i fast ejendom, som den pågældende har indgået med en erhvervsdrivende, erklæres ugyldig, og at de månedlige afdrag, der er betalt i henhold til denne aftale, tilbagebetales, tillader, at denne erhvervsdrivende, samtidig med at vedkommende principalt gør gældende, at den nævnte aftale er gyldig, subsidiært nedlægger en modpåstand om modregning støttet på et krav, der svarer til beløbet for dette lån med pant i fast ejendom, forudsat dels, at dette sidstnævnte krav ikke anses for at være forfaldent, før den kompetente ret har erklæret den samme aftale ugyldig, dels at den omstændighed, at en sådan modpåstand tages til følge, ikke medfører en afgørelse om sagsomkostningerne, der kan afholde forbrugeren fra at udøve de rettigheder, som denne er tillagt ved dette direktiv.

Underskrifter

* Processprog: polsk.

[i](#) Den foreliggende sags navn er et vedtaget navn. Det svarer ikke til et navn på en part i sagen.